

مدیریت شهری

شماره ۴۰ پاییز ۹۴

No.40 Autumn 2015

■ ۲۶۹-۲۸۴ ■

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۴/۶/۲۳

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۲/۴

بررسی میزان تاثیر گذاری عناصر معماری بومی بر سرزندگی شهروندان در محلات بافت قدیم رشت؛ نمونه موردی: محله ساغری سازان

حمیدرضا باحقیقت منگوده‌ی - مری، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، ایران.

رضا پرویزی - مری، گروه معماری، موسسه آموزش عالی دیلمان، لاهیجان، لاهیجان، ایران.

امیررضا کریمی آذری* - استادیار، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، ایران.

سپیده نمازی جوکندان - دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، موسسه آموزش عالی دیلمان لاهیجان، لاهیجان، ایران.

Evaluation of the impact on the vitality of citizens in neighborhoods old architectural elements native Rasht (Case Study: Neighborhood Sagharisazan)

Abstract

If we consider the city as a living organism needs to survive in vitality. The nativism one of the major issues that man has always been involved with one of the most important indicators of manufacturing space. The loss of local architecture means the loss experience of the past and more importantly the loss of comfort and quality of life is low. The vitality of the environment Nyzkamla life is affected by this issue because the vitality of positive psychology is one of the variables that are associated with improved quality of life. The vitality of the environment is also quite affected by this issue because the vitality of positive psychology is one of the variables that are associated with improved quality of life. In this study the factors affecting the vitality of citizens in local social and behavioral bases of Gilan be monitored and Given the importance of quality of life, past and present residents of the neighborhood in the old city of Rasht Sagharisazan social behavior in a sample of the stations studied. This paper attempts to clarify and identify the influence of the vernacular architecture of public space in the form of an old tissue. Therefore, this article is analytical way. Theoretical Foundations of research and analysis on the way library users Sagharisazan Rasht district has also been developing the questionnaire and factor analysis was performed. For this purpose, we used Excel and Spss Software. The results show that the index of the vernacular architecture of the old headquarters of social behavior on the vitality of Gilan always effective.

Key words: quality of life, elements of vernacular architecture, vitality.

چکیده

اگر شهر را به مانند یک موجود زنده فرض کنیم برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است. از طرفی بومی گرایی یکی از مهمترین مسائلی است که انسان همواره با آن درگیر بوده و یکی از شاخصه‌های مهم در تولید و ساخت فضاهای بوده است. از بین رفتن معماری بومی منطقه به معنای از بین رفتن تجربیات گذشتگان و از همه مهم تر از بین رفتن آرامش و آسایش و کم شدن کیفیت زندگی انسان می‌باشد. میزان سرزندگی افراد در محیط زندگی نیز کاملاً تحت تأثیر این موضوع میباشد زیرا سرزندگی یکی از متغیرهای روانشناسی مثبت نگر است که با بهبود کیفیت زندگی رابطه دارد. در این پژوهش سعی شده عوامل موثر بر میزان سرزندگی شهروندان در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی بومی استان گیلان بررسی شود و با توجه به اهمیت بافت قدیم شهر در کیفیت زندگی گذشته و حال شهروندان، محله ساغری سازان رشت در قالب نمونه‌ای از قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است. مقاله حاضر تلاشی در جهت بررسی و شناسایی میزان تاثیر گذاری عناصر معماری بومی فضای عمومی در قالب تحلیل یک بافت قدیمی است. در راستای این هدف این مقاله به شیوه توصیفی- تحلیلی است. مبانی نظری تحقیق با روش کتابخانه‌ای و تحلیل نظرات استفاده کنندگان محله ساغری سازان شهر رشت نیز به واسطه تدوین پرسشنامه و روش تحلیل عاملی صورت گرفت. بدین منظور از ابزارهای نرم افزاری Excel و Spss استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که شاخصهای معماری بومی بافت قدیم قرارگاه رفتاری اجتماعی گیلان همواره بر میزان سرزندگی افراد موثر هستند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، عناصر معماری بومی، سرزندگی.

کیفیت لازمه هستیم. انسان‌ها صرفًا برای انجام فعالیت‌های ضروری خود به آن فضا مراجعه می‌کنند و گرنه شرایط مناسبی که منجر به جذب مردم برای ماندن در فضا و استفاده از آن شود وجود ندارد. این مقاله به بررسی مفهوم سرزندگی از بعد اجتماعی که همان Vitality است می‌پردازد، که در واقع بازتاب سطح شلوغی شهر در اوقات مختلف و در بخش‌های مختلف است (رضوانی و خستو، ۱۳۸۹). از طرفی معماری از جمله هنرهای کهن بشری است که شاید بیش از هر دیگری خود را با عناصر بومی و منطقه‌ای هماهنگ ساخته است. از این رو در هر گوشه از این کره خاکی که پا می‌نهیم با بنای‌ای روبه رو می‌شویم که هر یک متناسب با اقلیم آن منطقه ساخته شده‌اند. اما نکته جالب توجه آن است که آنچه معماری هر منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، تنها شرایط اقلیمی نیست، بلکه آداب و رسوم و باورها و اعتقادات خاص هر منطقه نیز بر معماری آن تأثیر بسیار دارند و از طرفی چه به لحاظ کالبد فیزیکی و چه از نظر روابط اجتماعی حاکم در فضا، پاسخگویی لازم را برای جذب افراد به درون خود داشته و برای افراد استفاده کننده نیز احساس مطلوبی در پی دارند. در این راستا پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به سوال ذیل است: «عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم رشت به عنوان یکی از قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان بر کدام فاکتورهای سرزندگی و به چه میزان موثر می‌باشد؟»

روش تحقیق

با توجه به تلاش مقاله برای تحلیل عناصر معماری بومی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان و بررسی تأثیر آن‌ها بر میزان سرزندگی افراد؛ در نتیجه نظری بودن بحث، نوع تحقیق در حیطه تحقیقات بنیادین جای گرفته و عملاروش‌های زیر در آن به کار گرفته شده است. روش استدلایلی و تحلیل محتوای متن در بررسی ساختار قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی و مبانی نظری معماري بهره خواهد جست. دوم آنکه برای

«انسان موجودی هدفمند و جویای نشاط (شادکامی)، خوشبختی و سعادت است و تازمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد احساس نشاط، خوشبختی و سعادت نمی‌کند» (آستین فشان و هزارجریبی، ۱۳۸۸). امروزه به دلایل گوناگون تامین نشاط، شادی و سرزندگی به مثابه آرمانی مشروع درصد بسیاری از برنامه‌های طراحی به چشم می‌خورد. طراحان نیز در شرایط رقابت جهانی برای کسب سهم بیشتر از سرمایه‌ها، استعدادها و توجه جامعه بین المللی، سرزندگی را به عنوان ابزار مؤثر جهت ارتقاء توان رقابتی فضاهای تلقی می‌نمایند. امروزه فضاهایی که در آن تعاملات اجتماعی شهری و نیازمند شکل می‌گیرد مانند فضاهای شهری و عمومی که فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقاء می‌یابد، در کشور روزبه روز در حال افول است (گلکار، ۱۳۸۶).

سرزندگی، مفهومی است که مناطق شهری موفق را از مناطقی که فاقد این مفهوم هستند تمایز می‌کند. سرزندگی اجتماعی در فضای عمومی شهری به یک فضای امن‌تر، مطلوب‌تر، و جذاب‌تر که ظرفیت برای ارائه گزینه‌های بیشتر برای فعالیت‌های اجتماعی و انتخابی افراد را فراهم می‌کند، و همچنین به عنوان یک محل برای مبادلات فرهنگی است، اشاره دارد. این نوع از فضا نتیجه موفقی از روند تهیه مکان برای مردم است. یکی از این فضاهایی که به نسبت در شهرهای بزرگ ایران نیز به وفور یافت می‌شود محلات قدیمی می‌باشد. در نگاهی به محله ساغری سازان رشت به وضوح مشخص می‌شود که در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گذشته به سرزنده بودن و ارتباط این سرزندگی با فعالیت‌های اجتماعی و میزان استفاده مطلوب کاربران اهمیت خاص داده شده است و همین مسئله مؤید ضرورت و اهمیت این پژوهش است تا بتوان این موضوع را به عنوان منبع برای طراحی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی نامطلوب امروزه در نظر گرفت. امروزه در فضاهای عمومی شاهد عدم مطلوبیت فضایی و

به دنبال مفهوم دقیقی از سرزندگی و نشاط در قرارگاههای رفتاری اجتماعی برواساس یافته‌ها؛ شاخص‌ها و معیارهای القای سرزندگی در معماری بومی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان و در بطن ساختار فضاهای عمومی بومی مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

آیا عناصر معماری بومی محله ساغری سازان رشت به عنوان یک قرارگاه رفتاری اجتماعی بر سرزندگی افراد تاثیر دارد؟ عناصر معماری بومی محله ساغری سازان رشت به عنوان یک قرارگاه رفتاری اجتماعی به چه میزان بر فاکتورهای سرزندگی تاثیرگذارند؟ آیا میزان سرزندگی افراد در محله ساغری سازان رشت به عنوان یک قرارگاه رقتاری اجتماعی، با توجه به شاخصه‌های معماری بومی متفاوت موجود در فضاهای مذهبی، وجود فضاهای خدماتی، وجود راسته بازارهای متفاوت، وجود فضاهای حرکتی خاص، وجود تزئینات، استفاده از متریال بومی) بر میزان سرزندگی افراد چگونه است؟

سوال اصلی تحقیق عبارتند از:

عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم به عنوان قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان بر کدام فاکتورهای سرزندگی و به چه میزان موثر می‌باشد؟

ادبیات موضوع

سرزندگی محیط شهری

حیات و زندگی فرد در میان جمع بودن است و آنچه به یک فضای زندگی می‌بخشد، مردم و حضور فعال و پرشور و نشاط آنها در فضاست (پاکزاد، ۱۳۷۸، ص. ۸۴). برای دست یافتن به شهری زنده و یا سرزندگی در محیط شهر، باید مکان‌ها و موقعیت‌هایی برای ایجاد تجربه‌های دوست‌داشتنی فراهم آورد (لنارد، ۱۳۸۴، ص. ۹۹). در این قسمت سعی شده سرزندگی را از دیدگاه افراد مختلف بر اساس تقدم زمانی بررسی کرده به خصوص سرزندگی که ما را با

انطباق مباحث نظری بر عرصه معماری با بررسی عناصر از روش استدلالی و نیز در بخش مشاهده (پیمایش)، از روش غیرمستقیم (پرسشنامه) برای تحلیل شاخص‌ها و معیارهایی، عناصر معماری بومی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان و سرزندگی در معماری این فضاهای بهره خواهد برد.

اهداف و ضرورت تحقیق

این مقاله با هدف بررسی عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم گیلان به عنوان نمونه ای از قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی در راستای تدوین این عناصر در کتاب بررسی فاکتورهایی که موجب سرزندگی افراد در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی می‌شود، تدوین شده است که در نهایت مقاله حاضر به دنبال بررسی میزان تاثیر عناصر معماری بومی محلات بافت قدیمی گیلان به عنوان نمونه ای از قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی بومی گیلان بر میزان سرزندگی افراد می‌باشد.

ضرورت تحقیق نیز این است که: دگرگونی‌هایی که در حین اجرای تغییرات و نوسازی در شهرهای تاریخی ایران و گیلان به وجود آمده، سبب تغییر فرم و سازه ساختمانها و فضاهای شهری شده است. پیشنهاد طرح‌هایی موافق با خواسته‌های فرهنگی اجتماعی ساکنین و درنظرگرفتن فرآیند تاثیر هویت منطقه بر معماری فضاهای اجتماعی از اهمیت بارزی برخوردار است. از این رو در تحقیق موجود، تجربه‌های به دست آمده جهت به کارگیری معماری صحیح علمی، که حاصل تهیه و بررسی پتانسیل فضاهای اجتماعی موجود و پرسشگری از شهروندان ناحیه تاریخی مورد بررسی در دوره معاصر بوده و تئوری‌های پایه‌ای معماری به عنوان پیشنهادی برای طراحی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان ارائه می‌شود. با این وصف، مقاله روند زیر را برای رسیدن به هدف خود طی می‌کند: به دنبال استخراج، تعریف عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم گیلان در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی؛

زیست پذیری به لحاظ اجتماعی می تواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه های اجتماعی، روحیه جمعی و غرور مدنی، دامنه وسیعی از شیوه های زندگی، روابط موزون و یک جامعه شهری با طراوت توصیف گردد (لاندري، ۲۰۰۰)، در سال ۲۰۰۵ نیز در لغت نامه شهرسازی «رابرت کوان» سرزندگی و زیست پذیری در کنار هم آمده و این گونه معنی شده است: ویژگی مراکز شهرهای کوچک و بزرگ موفق است. سرزندگی شهر بازتاب سطح شلوغی آن در اوقات مختلف روز و در بخش های مختلف است، که در واقع اشاره به همان سرزندگی اجتماعی دارد؛ در صورتی که زیست پذیری میزانی برای سنجش ظرفیت آن برای جذب سرمایه برای بقا، بهبود و تطابق نیازهای متغیر است (رضوانی و خسته، ۱۳۸۹). «یان گل» که در مطالعات خود بیشتر به بحث مسائل اجتماعی پرداخته است فضایی را از این نظر سرزندگه می داند که امکان عبور و مرور آهسته و فعالیت پیاده فراهم باشد. وی می گوید در برنامه ریزی فضاهای عمومی باید توجه داشت که دو گروه بازدیدکنندگان و استفاده کنندگان از فضا، مهمترین گروه های مخاطب هستند. برای اطمینان یافتن از اینکه فضاهای شهری سرزندگه و مردم گرا باشند، می بایست مطمئن شد که شرایط خوبی برای این دسته از مردم فراهم شده است. از دیگر معیارهای سرزندگی از نظر گل، جبهه های فعال جلویی ساختمان ها و ارتباط مناسب بین فعالیت های داخل و خارج ساختمان ها و رعایت مقیاس انسانی فضاهای همچنین توجه به کیفیت طراحی و اجتناب از نماهای شیشه ای و درخشنان به دلیل خاصیت دعوت کنندگی که به فضا می بخشدند (گل، ۱۳۸۹).

حوزه مورد مطالعه

رشت از نظر بافت تاریخی و معماری جزء یکی از شهرهای مهم تاریخی ایران به شمار می آید. اما به جهت شرایط آب و هوایی آن و نابودی آثار تاریخی

مفهوم اجتماعی آن آشنا می سازد. جیکوبز در کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا که در سال ۱۹۶۱ منتشر شده، می گوید: خیابان زنده همواره استفاده کنندگان و تماشاچیان را در کنارهم دارد، وی سرزندگی خیابان را امکان برقراری برخوردها و تعاملات مفید بین افراد و تماشاکردن دیگران می داند (جیکوبز، ۱۹۶۱). در سال ۱۹۸۷ «آلن جیکوبز» و «دانلد اپلیارد» بیانیه ای با عنوان «به سوی یک مانیفست طراحی شهری» منتشر کردند، که بر اساس آن سرزندگی را امکان زندگی راحت در یک شهر تعریف نموده اند. همچنین «جان روس» رئیس کمیسیون معماری و محیط مصنوع انگلستان، معتقد است برای ارجاع به سرزندگی باید از واژه کیفیت استفاده کرد. وی سرزندگی را چنین تعریف می کند: «کیفیت زندگی ۱ آن طور که مردم در فضای شهری ادراک و تجربه می کنند» (گلکار، ۱۳۸۶). جان لنگ نیز به نقل از سوزان و هانری لنارد که در کتاب آفرینش نظریه معماری منتشر شد در سال ۱۹۸۷ به بیان منعطف بودن رابطه بین محیط و انواع فعالیت های مردم اشاره میکند و چنین می گوید: یک مکان رفتاری مثل میدانی از شهر را می توان به تعدادی مکان خرد رفتاری تقسیم کرد. زنده بودن چنین مکان هایی به این بستگی دارد که هر مکان خرد رفتاری چه رفتارهایی را تامین کند و تمایلات مردم نسبت به آن ها چه باشد (لنگ، ۱۳۸۳). «هانری لنارد» نیز در کتاب سرزندگه سازی شهرها که در سال ۱۹۹۷ منتشر شده است، سرزندگی را به صورت زیر تعریف می کند: امکان تماشای مردم و شنیدن صدای آن ها، امکان گرد هم آمدن غیر رسمی مردم در عرصه های عمومی، فرصت اجتماعی شدن برای کودکان و نوجوانان در عرصه های عمومی، تایید و ارزش قائل شدن همه شهروندان برای یکدیگر و احترام به معرفت و آگاهی های ساکنان (دادپور، ۱۳۸۹، ص ۲)، در سال ۲۰۰۰ «چارلز لاندري» مفهوم سرزندگی را به گونه ای متفاوت بررسی نموده، از نظر او سرزندگی و

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Automn 2015

۲۷۳

غالب بلوک‌ها کوتاه باشند؛
منطقه ترکیبی از ساختمانهای با سن و شرایط
متفاوت باشد؛

تراکم فشرده کافی مردم صرف نظر از علت
حضورشان وجود داشته باشد.

او در شرط اول بر روی تنوع کاربری، در شرط دوم و
سوم بر روی تنوع کالبدی و در شرط چهارم از تنوع
فعالیت‌ها سخن می‌گوید؛ در واقع به اعتقاد او
تنوع، سرزندگی را به دنبال خواهد داشت؛ البته این
کاربری‌ها هستند که فعالیت‌ها را پدید می‌آورند
و با وجود کاربریهای مختلط، قطعاً تنوع فعالیتی نیز
بالا می‌رود و در نتیجه آن تنوع افراد مراجعه کننده
در ساعات متفاوت روز افزایش می‌یابد؛ بنابراین یکی
از ملزومات سرزندگی خیابان، وجود کاربری مختلط
و تنوع آن‌ها است؛ ولی تنوع تنها یکی از ملزومات
ایجاد سرزندگی و پویایی در یک فضا است و عناصر
قدرتمند دیگری نیز وجود دارند که در ایجاد فضای
شهری سرزنده تأثیرگذار هستند؛ به عنوان نمونه
در مقیاس خرد، طراحی شهری جذاب و مناسب
با فعالیتها که باعث جلب افراد به آنجا می‌شود و
در مقیاس کلان، عوامل اجتماعی، فرهنگی، محیطی
که از برون بر فضا تأثیر می‌گذارند، نادیده گرفته
شده است. کوین لینچ در کتاب «تئوری شکل
شهر» (۱۳۸۱)، صص ۱۶۶-۱۵۵) عمدتاً سرزندگی را
در مقیاس کلان مورد بررسی قرار میدهد و معتقد
است سرزندگی به همراه ۵ عامل دیگر معنی،
تناسب، دسترسی، نظارت و اختیار، کارایی و عدالت،
محورهای عملکردی شکل خوب شهر را تشکیل
می‌دهند. او سرزندگی را به چند بخش تقسیم می‌
کند که عبارتند از:

«بقا، کفایت مقدار لازم آب، هوا، غذا، انرژی و
خدمات مواد زائد و ایمنی، عدم وجود سیموم زیست
محیطی و خطرات، سازگاری، هماهنگی میان محیط
زیست و نیازهای انسانی، سلامتی و تنوع ژنتیکی
موجودات زنده مورد استفاده انسان و در نهایت ثبات
بیولوژیکی.»

و معماری، بناهای زیبادی در این شهر تاریخی که
قدمت مرکزیت آن به پیش از سده‌ی نهم ق باز
می‌گردد، باقی نمانده است. با این حال تنوع و
تعدد محلات تاریخی بازگو کنندهی قدمت این
شهر می‌باشد. یکی از محلات مهم شهر رشت،
ساغری‌سازان است که یادگارهای مهم معماری و
تاریخی در دل خود دارد. گامهایی که از چند قرن
اخیر جهانگردانی که از این شهر عبور می‌کردند در
سفرنامه‌های خویش با توصیف بازاری که آسمان
آن پیدا بود و خانه‌هایی با سقف سفال پوش قرمز
زیبا و پرچین‌ها و درختان سرسبز آن برداشته‌اند.
«هنگام ورود به رشت سفال‌های قرمز رنگ،
پرچین‌ها و درخت‌های فراوان به چشم می‌خورد
که پس از جاده‌های یکنواخت و گرم صحرا منظرة
دل‌انگیزی به وجود می‌آورد (ریچاردز، ۱۳۸۹، ص
۳۲۸). در قدیمی ترین نقشه رشت محله‌ی زاهدان
شامل مناطق زیر است: «[اقبرستان]، قراولخانه،
حمام ساغری سازان، مسجد ساغری سازان، بازار
ساغری سازان، گذر ساغری سازان، بقعه‌ی آقا سید
عباس، [مسجد] مدرسه حاج سمیع، [سه] مسجد،
منزل قنسول فرانسه، خانه قنسول روس، مسجد
سفید، [مسجد] تکیه شیخ نقی، مسجد و بقعه‌ی
خواهر امام [رضاء] علیه‌السلام، [دو] مسجد، حمام
نایب، حمام کاظم حکیم‌باشی (نیکویه، ۱۳۸۷، ص
۱۳۲).

پیشینه تحقیق
در خارج کشور دو تن از مشهورترین افرادی که به
طور خاص به موضوع سرزندگی پرداخته‌اند، جین
جیکوبز و کوین لینچ هستند. این دو هر کدام با
رویکردی خاص به این مفهوم نگریسته‌اند که بر
دیدگاه آن‌ها با وجود ارزشمند بودن، نقدهایی
وارد می‌باشد (جیکوبز، ۱۳۸۶، ص ۱۶۰). چهار شرط
اصلی را برای خلق تنوع بارور در خیابان‌ها و نواحی
شهری و در نتیجه سرزندگی شهری بیان می‌نماید:
محدوده ترجیحاً دارای بیش از دو کارکرد اصلی
باشد؛

جدول ۱. انواع سرزندگی و زیست پذیری؛ مأخذ: ۲۰۰۰، lamdry

<p>سرزندگی اقتصادی: توسط سطوح اشتغال، درآمد خالص و استانداردهای زندگی مردم در یک منطقه تحت بررسی، شمار سالیانه گردشگران، عملکرد خرده فروشیها، ارزش زمین و دارائی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.</p> <p>سرزندگی اجتماعی: به وسیله سطوح فعالیتها و تعاملات اجتماعی به علاوه ماهیت ارتباطات اجتماعی سنجیده می‌شود. یک شهر سرزند و زیست پذیر به لحاظ اجتماعی می‌تواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه‌های اجتماعی، روحیه جمعی و غرور مدنی، دامنه وسیعی از شیوه‌های زندگی، روابط موزون و یک جامعه شهری با طراوت توصیف گردد.</p> <p>سرزندگی و زیست پذیری محیطی: دو جنبه را در بر می‌گیرد: اول پایداری اکولوژیکی که در رابطه با متغیرهایی نظیر آلودگی هوا و صوت، دفع مواد زائد و فاضلاب، انبوهی ترافیک و فضاهای سبز قرار دارد و جنبه دوم، طراحی است که متغیرهایی مانند خوانایی، حس مکان، تمایز معمارانه، اتصال و ارتباط بخششای مختلف شهر، کیفیت روشنایی و این که محیط شهری تا چه حد دوستانه، امن و به لحاظ روانشناسی نزدیک شدنی است را در بر می‌گیرد.</p> <p>سرزندگی و زیست پذیری فرهنگی: در برگیرنده بقا، احترام و تحلیل از شهر و مردمانش، هویت، خاطرات، سنت، جشن‌ها اجتماعی، تولید، توزیع و مصرف محصولات دست بشر و نشانه‌هایی که بیانگر ماهیت تمایز شهر می‌باشد است.</p>	<p>زیست پذیری: خوداکتفایی بلند مدت، پایداری، سازگاری، انطباق پذیر و خوداحیایی سرزندگی: سطوح فعالیت، استفاده و مشارکت، تعاملات، ارتباطات، مبادلات و معاملات و سطوح نمایش (چگونگی تظاهر فعالیتها و تعاملات در جهان بیرونی) انواع سرزندگی و زیست پذیری</p>
---	---

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۴

«لینچ» در طبقه بندي خود، عمدتاً معیارهای جوش و جوش را این چنین معرفی می‌نماید: بیولوژیکی و اکولوژیکی را مدنظر قرار داده و تنها با این رویکرد به موضوع سرزندگی می‌پردازد؛ عواملی «موقعیت مکان» جایگاه یک فضای عمومی موفق باشستی به گونه‌ای باشد که پذیرای جمع کثیری از افراد باشد؛ به علاوه در نزدیکی مراکز خرده فروشی باشد به گونه‌ای که جاذب و تولیدکننده فعالیت پیاده گردد.

«اندازه مکان»: اندازه یک فضای عمومی موفق باید به گونه‌ای باشد که گنجایش تفریحات جمعی و رویدادها را داشته باشد ولی نه آنقدر بزرگ که محصوریت فضا از بین رود.

«پامیر» در کتاب «خلق یک مرکز شهری پر جنب و طبقه بندي کامل تری فراهم گردد.

افرادی نیز به سرزندگی فضای شهری پرداخته اند؛ «پامیر» در کتاب «خلق یک مرکز شهری پر جنب و

جدول ۳. عوامل موثر در میزان سرزندگی (Vitalist) شهروندان در فضای شهری

عوامل تهدید کننده	عوامل تقویت کننده
ازدحام	تراکم افراد
وجود فضاهای صرفاً حرکتی و بدون توقف	وجود فضاهای توقف و مکت
بی نظمی در سازماندهی و طراحی عناصر طبیعی	حضور عناصر طبیعی و چشم انداز
عدم توجه به عناصر بصری	وجود عناصر خاص بصری
عدم توجه به نیازهای شهروندان	وجود فضاهایی برای رفع نیاز
نا آشنای با محیط اطراف	تقویت حس تعلق در شهروندان

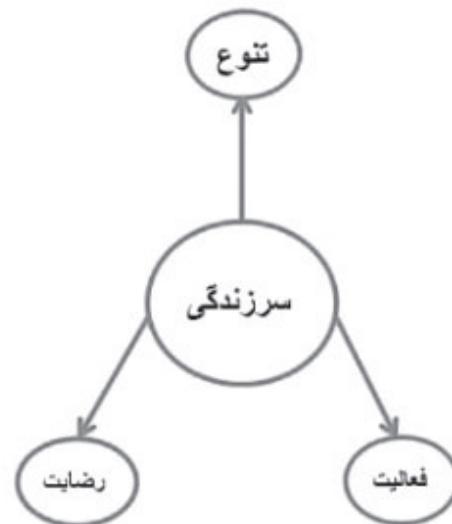
کاربری منعطف، راحتی، سازگاری و کیفیت بالا در عین سادگی اشاره می کند.
با توجه به جدول ۳ عوامل و معیارهای عام سرزندگی را می توان به صورت زیر برشمرد:

محتوا پرسشنامه و تعیین قابلیت اتکای آن

جمعیت آماری پژوهش، شهروندان شهر رشت هستند. که طبق آمار ارائه شده در حدود ۷۰۳۰۰۰ نفر جمعیت دارد. جامعه آماری مورد بررسی ۱۰۰ نفر هستند، که به صورت تصادفی از میان شهروندان محله ساغری سازان شهر رشت انتخاب شده اند. محتوا پرسشنامه علاوه بر سوالاتی مربوط به جنسیت، سن، وضعیت تأهل و میزان تحصیلات، شامل ۱۸ پرسش بسته پاسخ در خصوص سنجش ترجیحات و ادراک شهروندان از عناصر معماری بومی در میزان سرزندگی در محیط زندگی خود، است. ترجیح شهروندان توسط پرسش های بسته پاسخ به صورت داوری ارزشی ۵ مرحله ای در مقیاس لیکرت شامل خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم تنظیم شده است.

یافته ها، نتایج و آزمون فرضیات

با توجه به جدول همبستگی می بینیم که بیشترین همبستگی مربوط میزان تاثیرگذاری عوامل وجود فضاهای مذهبی (مسجد و غیره) در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد و با

نمودار ۱. فاکتورهای سرزندگی در قرارگاه های رفتاری اجتماعی؛ مأخذ: نگارندگان.

« برنامه ریزی مکان »: ایجاد یک فضای زنده و دوستدار مردم هنگامی امکانپذیر است که اطراف آن مکان به وسیله مغازه های خرد هفروشی، رستوران ها و کافه ها احاطه شده باشد. در نظر او که یکی از راه های کسب موفقیت در فضای شهری، ایجاد فعالیت های تجاری به خصوص خدمات خوراکی است.

« طرح مکان »: طراحی یک مکان باید ظرفیت فضا را برای جذب و مطابقت فعالیتها افزایش دهد. در این رابطه به مواردی نظیر نشیمنگاه مناسب،

جدول ۴. عناصر معماری بومی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی بومی گیلان

تصاویر	عناصر تشکیل دهنده	نمونه قرارگاه رفتاری اجتماعی بومی
	وجود فضاهای مذهبی	
	وجود فضاهای خدماتی (حمام مردانه، مسافرخانه و غیره)	محله زاهدان و ساغری سازان
	وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و غیره)	
	وجود فضاهای حرکتی خاص (خیابان‌های پهن و کوچه‌های باریک)	
	وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی	
	استفاده از متریال بومی در تمامی فضاهای (چوب، سنگ و ...)	

میری شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۶

شهروندان خواهد شد با توجه به سطح معناداری به این نتیجه می‌رسیم که وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی بر وجود بازار تاثیر نداشته و موجب افزایش فعالیت شهروندان نمی‌شود و فرض صفر یعنی صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر رد می‌شود. همچنین در مورد دوم که کمترین همبستگی

با توجه به جدول همبستگی می‌بینیم که بیشترین همبستگی مربوط به همبستگی وجود فضاهای خدماتی وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و ...) که موجب افزایش فعالیت

توجه به سطح معناداری آن به این نتیجه می‌رسیم که وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتار اجتماعی و وجود تزیینات بر روی بناهای اصلی موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد. و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر رد می‌شود. همچنین در مورد دوم که کمترین همبستگی می‌باشد به بررسی همبستگی بین عوامل وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و ...) که موجب افزایش فعالیت

جدول ۴. جدول همبستگی بین متغیرها در رابطه با فاکتور فعالیت

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
میزان تاثیرگذاری عوامل فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود تزئینات بر روی بنای اصلی که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد.	۰/۲۰۵	۰/۰۴۰
میزان تاثیرگذاری عوامل وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و غیره) که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد.	۰/۰۰۸	۰/۹۳۵

جدول ۵. جدول همبستگی بین متغیرها در رابطه با فاکتور رضایت

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنا دار
میزان تاثیرگذاری وجود فضاهای خدماتی (حمام، مسافرخانه و غیره) و وجود فضاهای مذهبی (مسجد و غیره) در قرارگاه رفتاری اجتماعی	۰/۱۴۸	۰/۱۴۲
میزان تاثیرگذاری وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران...) و وجود تزئینات بر روی بنای اصلی در رضایت	۰/۰۱۷	۰/۸۶۹

معناداری آن به این نتیجه می‌رسیم که وجود فضاهای حرکتی خاص و وجود بازار موجب ایجاد تنوع برای شهروندان معنادار است و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر رد می‌شود. همچنین در مورد دوم که کمترین همبستگی را دارا می‌باشد به بررسی همبستگی بین وجود بازار و وجود تزئینات می‌باشد، با توجه به سطح معناداری به این نتیجه می‌رسیم که وجود بازار وجود تزئینات ارتباطی با همدیگر ندارند و موجب رضایت شهروندان نمی‌شود و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر تایید می‌گردد. با توجه به جدول همبستگی می‌بینیم که بیشترین همبستگی مربوط میزان تاثیرگذاری عوامل وجود فضاهای حرکتی خاص و وجود بازار در ایجاد تنوع برای شهروندان خواهد شد و با توجه به سطح

جدول ۶. جدول همبستگی بین متغیرها در رابطه با فاکتور تنوع

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
میزان تاثیرگذاری وجود فضاهای حرکتی خاص و وجود بازاردر ایجاد تنوع برای شهروندان	۰/۲۷۸	۰/۰۰۵
میزان تاثیرگذاری وجود بازار وجود فضاهای مذهبی در ایجاد تنوع برای شهروندان	۰/۰۰۲	۰/۹۸۱

جدول ۷. آمار توصیفی

	تعداد	انحراف معیار	میانگین
وجود فضاهای مذهبی	۱۰۰	۱/۲۵۷	۳/۴۳
وجود فضاهای خدماتی	۱۰۰	۰/۹۴۸	۲/۶۴
وجود بازار	۱۰۰	۰/۵۰۳	۱/۳۶
وجود فضاهای حرکتی خاص	۱۰۰	۰/۷۴۴	۱/۸۲
وجود تزئینات در بنای اصلی	۱۰۰	۱/۲۳۳	۲/۵۷
استفاده از متریال‌های بومی	۱۰۰	۰/۸۲۱	۱/۵۲

جدول ۸. مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها مستقل و وابسته

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	۰/۷۳۸	۰/۵۴۵	۰/۵۱۶	۰/۱۷۶۹۲

استفاده می‌گردد. این آزمون در واقع به

تحلیل چند متغیره داده‌ها

در جدول ۷ میانگین و انحراف معیار و تعداد داده‌های هر متغیر مشاهده می‌شود.

H_0 =تمامی ضرایب غیرثابت مدل رگرسیونی برابر صفر است H_1 =خلاف فرض صفر از آزمون بالا به عنوان آزمون مناسب بودن مدل رگرسیونی یاد می‌گردد. واضح است که در آن علاوه‌نامد به رد فرض صفر هستیم.

جدول ۸ مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. در مدل یک فقط ۶ متغیر وارد مدل شده و مقدار ضریب همبستگی چندگانه $0/۷۳۸$ گزارش شده، پس بین ۶ متغیر همبستگی نسبتاً قوی‌ای وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعديل یافته $0/۵۴۵$ گزارش شده است این بدان معنی است که متغیر مستقل (۶ متغیر) حدود $0/۵۴۵$ از کل واریانس متغیر وابسته (فاکتور سرزندگی) را تبیین می‌کند. برای بررسی مناسب بودن مدل رگرسیون را می‌توان در سطح $0/۰۵$ نتیجه گرفت؛

جدول ۱۰ نتیجه مناسب بودن مدل رگرسیونی را نشان می‌دهد. با توجه به مقدار معنی داری این آزمون در مدل ($sig=0.000$) مناسب بودن مدل رگرسیون را می‌توان در سطح $0/۰۵$ نتیجه گرفت؛

عنی فرض صفر رد می‌شود.

جدول ۱۰ ضرایب برآورد مدل رگرسیونی (ستون

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۸

جدول ۹. ضریب ANOVA

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
۱	Regression	۳/۴۹۰	۶	۰/۰۵۸۲	۱۸/۰۵۸۵	.۰۰, a
	Residual	۲/۹۱۱	۹۳	۰/۰۳۱		
	Total	۶/۴۰۱	۹۹			

جدول ۱۰. Coefficientsa

Model	Unstandardized Coefficients		Standarشclients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
۱ (Constant)	.۰/۰۱۱	.۰/۱۲۰		۸,۴۰۴	.۰/۰۰۰
وجود فضاهای مذهبی	.۰/۰۸۱	.۰/۰۱۵	.۰/۴۰۱	۵,۵۶۶	.۰/۰۰۰
وجود فضاهای خدماتی	.۰/۰۹۷	.۰/۰۱۹	.۰/۳۶۲	۵,۰۲۶	.۰/۰۰۰
وجود بازار	.۰/۰۱۸	.۰/۰۳۶	.۰/۰۳۵	.۵۰	.۰/۰۰۰
وجود فضاهای حرکتی خاص	.۰/۱۲۲	.۰/۰۲۶	.۰/۳۵۶	۴,۷۶۳	.۰/۰۰۰
وجود ترئینات دریناهای اصلی	.۰/۰۷۷	.۰/۰۱۵	.۰/۳۷۳	۵,۰۴۲	.۰/۰۰۰
استفاده از متریال های بومی	.۰/۰۶۹	.۰/۰۲۲	.۰/۲۲۲	۳,۰۷۸	.۰/۰۰۰

جدول ۱۱. Statistics

	میانگین	انحراف معیار	تعداد
تأثیر فضاهای مذهبی بر فعالیت	۳/۴۳	۱/۲۵۷	۱۰۰
تأثیر فضاهای خدماتی بر فعالیت	۱/۶۴	۰/۹۴۸	۱۰۰
تأثیر بازار بر فعالیت	۱/۳۶	۰/۵۰۳	۱۰۰
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر فعالیت	۱/۸۲	۰/۷۴۴	۱۰۰
تأثیر وجود ترئینات بر فعالیت	۲/۵۷	۱/۲۳۳	۱۰۰
تأثیر متریال های بومی بر فعالیت	۲/۲۵	۰/۸۲۱	۱۰۰
تأثیر فضاهای مذهبی بر رضایت	۲/۲۲	۰/۰۶۰	۱۰۰
تأثیر فضاهای خدماتی بر رضایت	۲/۱۶	۱/۰۶۱	۱۰۰
تأثیر بازار بر رضایت	۳/۰۲	۰/۹۴۳	۱۰۰
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر رضایت	۱/۶۶	۰/۹۱۳	۱۰۰
تأثیر وجود ترئینات بر رضایت	۱/۵۰	۰/۶۴۴	۱۰۰
تأثیر متریال های بومی بر رضایت	۲/۱۱	۱/۰۶۳	۱۰۰
تأثیر فضاهای مذهبی بر تنوع	۲/۷۱	۱/۱۳۱	۱۰۰
تأثیر فضاهای خدماتی بر تنوع	۲/۲۷	۱/۰۱۴	۱۰۰
تأثیر بازار بر تنوع	۱/۵۸	۰/۶۶۹	۱۰۰
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر تنوع	۱/۵۶	۰/۶۲۵	۱۰۰
تأثیر وجود ترئینات بر تنوع	۱/۷۴	۰/۸۶۰	۱۰۰
تأثیر متریال های بومی بر تنوع	۲/۰۰	۰/۹۶۴	۱۰۰

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۹

جدول ۱۲. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		۰/۴۶۸
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۲۱۶/۰۴۴
	df	۱۵۳
	Sig.	۰/۰۰۱

جدول ۱۳. Communalities

	Initial	Extraction
تأثیر فضاهای مذهبی بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۲۶
تأثیر فضاهای خدماتی بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۷۴۴
تأثیر بازار بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۲۱
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۹۷
تأثیر وجود ترئینات بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۷۰۵
تأثیر متریال های بومی بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۸۰
تأثیر فضاهای مذهبی بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۵۷۱
تأثیر فضاهای خدماتی بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۴۷۱
تأثیر بازار بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۶۸۴
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۶۳۳
تأثیر وجود ترئینات بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۶۴۷
تأثیر متریال های بومی بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۷۳۰
تأثیر فضاهای مذهبی بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۶۱۷
تأثیر فضاهای خدماتی بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۷۰۹
تأثیر بازار بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۷۰۴
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۵۵۷
تأثیر وجود ترئینات بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۶۷۴
تأثیر متریال های بومی بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۶۶۱

میری شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۸۰

روش تحلیل عاملی (B)، مقدار استاندارد شده، مقدار آزمون α ، میزان معنی داری آورده شده است و با توجه به سطح معنی داری این متغیرها ($sig < 0.05$) فرض صفر در روش های آماری چند متغیره است که هدف اصلی آن خلاصه کردن داده هاست. سطح ۰/۰۵ رد می گردد و هر ۶ تا متغیر وارد مدل با توجه به جدول ۱۲ چون مقدار آماره KMO برابر

جدول ۱۴. درصد واریانس و مقادیر ویژه عامل های مختلف

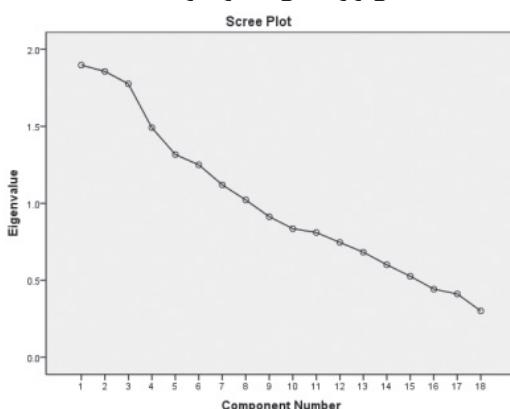
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	of % Variance	Cumulative %	Total	of % Variance	Cumulative %	Total	of % Variance	% Cumulative
۱	۱,۸۹۷	۱۰,۵۴۱	۱۰,۵۴۱	۱,۰۸۹۷	۱۰,۵۴۱	۱۰,۵۴۱	۱,۰۷۹۷	۹,۹۸۲	۹/۹۸۲
۲	۱,۸۵۷	۱۰,۳۱۶	۲۰,۸۵۶	۱,۰۸۵۷	۱۰,۳۱۶	۲۰,۸۵۶	۱,۰۵۹۶	۸,۸۶۸	۱۸/۸۶۸
۳	۱,۷۷۶	۹,۸۴۰	۲۰,۷۲۱	۱,۰۷۷۶	۹,۸۴۰	۲۰,۷۲۱	۱,۰۵۱۳	۸,۴۰۸	۲۷,۲۰۹
۴	۱,۴۹۱	۸,۲۸۴	۲۹,۰۰۸	۱,۰۴۹۱	۸,۲۸۴	۲۹,۰۰۸	۱,۰۵۱۱	۸,۳۹۳	۳۵,۶۵۲
۵	۱,۳۱۷	۷,۳۱۷	۴۶,۳۲۵	۱,۰۳۱۷	۷,۳۱۷	۴۶,۳۲۵	۱,۰۴۶	۸,۱۱۴	۴۳,۷۶۶
۶	۱,۲۵۰	۶,۹۴۴	۵۳,۲۹۹	۱,۰۲۵۰	۶,۹۴۴	۵۳,۲۹۹	۱,۰۳۱۳	۷,۲۹۷	۵۱,۰۹۱
۷	۱,۱۲۰	۶,۰۲۲	۵۹,۴۹۱	۱,۰۱۲۰	۶,۰۲۲	۵۹,۴۹۱	۱,۰۲۹۲	۷,۱۷۹	۵۸,۲۳۹
۸	۱,۰۲۲	۵,۶۷۷	۶۵,۱۶۸	۱,۰۰۲۲	۵,۶۷۷	۶۵,۱۶۸	۱,۰۲۴۷	۶,۹۲۹	۶۵,۱۶۸
۹	۹۱۳.	۵,۰۷۲	۷۰,۲۴۰.						
۱۰	۸۳۰.	۴,۶۴۱	۷۴,۰۸۱						
۱۱	۸۱۰.	۴,۵۰۲	۷۹,۳۸۳						
۱۲	۷۴۶.	۴,۱۴۵	۸۳,۵۲۸						
۱۳	۶۸۳.	۳,۰۹۳	۸۷,۳۲۱						
۱۴	۶۰۱.	۳,۰۳۴.	۹۰,۶۶۱						
۱۵	۵۲۹.	۲,۹۱۲	۹۳,۵۸۳						
۱۶	۴۴۳.	۲,۴۵۹	۹۶,۰۴۲						
۱۷	۴۱۱.	۲,۰۸۵	۹۸,۳۲۸						
۱۸	۳۰۱.	۱,۶۷۲	۱۰۰,۰۰۰						

۰/۴۶۸ است پس داده ها برای انجام تحلیل عاملی مناسب اند. همچنین نتایج آزمون کرویت بارتلت نیز معنی دار است به این مفهوم که صفر رد می شود یعنی بین متغیرها همبستگی وجود دارد.

جدول ۱۳ میزان اشتراک متغیرها یا واریانس کل با میزان اشتراک عاملی متغیرها را نشان می دهد. برای مثال ملاحظه می شود که ۸۵ درصد واریانس امتیازات متغیر «وجود تزیینات و متریال بومی و وجود بازار» واریانس عامل مشترک است گویای تمامی اشتراک های قبل از استخراج است، بنابراین تمامی آنها برابر با یک هستند؛ همان گونه که در جدول زیر مشاهده می شود بیشتر میزان اشتراک ها بالاتر از ۵۰ درصد است و بیانگر توانایی عاملهای تعیین شده در تبیین واریانس متغیرهای مورد مطالعه است. با وجود این در بین مقادیر اشتراک، تفاوت هایی نیز مشاهده می شود.

جدول ۱۴ مقدار ویژه و واریانس متناظر با عاملها را نشان می دهد. در ستون Initial Eigenvalues مقادیر ویژه اولیه برای هر یک از عامل ها در قالب مجموع واریانس تبیین شده برآورده شود. واریانس تبیین شده بر حسب درصدی از کل واریانس و درصد تجمعی است. مقدار ویژه هر عامل، نسبتی از واریانس کل متغیرهای است که توسط آن عامل تبیین می شود. مقدار ویژه از طریق مجموع مجذورات بارهای عاملی مربوط به تمام متغیرها در آن عامل قابل محاسبه است، از این رو مقادیر ویژه، اهمیت اکتشافی عامل ها را در ارتباط با متغیرها نشان می دهد. پایین بودن این مقدار برای یک عامل به این معنی است که آن عامل نقش اندکی در تبیین

واریانس متغیرها داشته است. در ستون Sums of Squared Loadings شده عامل هایی ارائه شده است که مقادیر ویژه آنها بزرگتر از عدد یک باشد. ستون Sums of Squared Loadings عامل های استخراج شده بعد از چرخش را نشان می دهد. همچنانکه مشاهده می شود همه عامل ها قابلیت تبیین واریانس ها را دارند.

شكل فوق تغییرات مقادیر ویژه را در ارتباط با عامل ها نشان می دهد. این نمودار برای تعیین تعداد بهینه مؤلفه ها به کار می رود. با توجه به این نمودار مشاهده می شود که از عامل سوم به بعد تغییرات مقدار ویژه کم می شود، پس می توان عامل هایی را که به عنوان عوامل مهم که بیشترین نقش را در تبیین واریانس داده ها دارند، استخراج کرد.

میزان پایانی طیف ها به شرح زیر است:

Reliability Statistics	
N of Items	Cronbach's Alpha
۱۸	۰,۲۶۰

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Automn 2015

۲۸۳

- فرهنگی فضا.
جیکوبز، جین (۱۳۸۶) مرگ و زندگی شهرهای بزرگ امریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، انتشارات دانشگاه تهران.
- خستو، میریم و سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۸۹) عوامل مؤثر بر سرزنشگی فضاهای شهری، نشریه هویت شهر، سال چهارم، شماره ۶.
- خمامیزاده، جعفر، (۱۳۹۰) ساغری‌سازان یکی از قدیمی‌ترین محله‌های رشت، گیلان‌نامه، جلد هفتم، نشر گیلکان، رشت.
- دادپور، سارا (۱۳۹۰) سرزنشگی فضاهای شهر، مطالعه موردی: بخشی از خیابان ولی عصر تهران، نشریه داخلی سازمان زیباسازی شهر تهران، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه، دوره اول، شماره ۲.
- رابینو، ه.-ل. (۱۳۹۱) ولایات دارالمرز ایران گیلان، انتشارات طاعتی، رشت.
- ریچاردز، فرد، (۱۳۸۹) سفرنامه فرد ریچاردز، ترجمه‌ی مهین دخت صبا، شرکت انتشاراتی علمی و فرهنگی، تهران.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۲) روش تحقیق در علوم اجتماعی، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، چاپ چهارم.
- عباسی، هوشنگ، (۱۳۸۶) گیلان در سفرنامه‌های سیاحان ایرانی، نشر فرهنگ ایلیا، رشت.
- فومنی، گیلانی، عبدالفتاح، (۱۳۹۰) تاریخ گیلان، تصحیح و تحشیه افشین پرتو، فرنگ ایلیا، رشت.
- گل، یان (۱۳۸۹) فضاهای عمومی و زندگی جمعی، ت: علی غفاری، صادق سهیلی پور، تهران، مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- گلکار، کوروش (۱۳۷۹) مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری، مجله صفة، شماره ۳۲.
- گلکار، کوروش (۱۳۸۶) مفهوم کیفیت سرزنشگی در طراحی شهری، مجله صفة، سال ۱۶، شماره ۴۴.
- لینچ، کوین (۱۳۸۱) تئوری شکل شهر، مترجم: سید حسین بحرینی، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

نتیجه‌گیری و جمعبندی

- پژوهش حاضر بر مبنای رشتۀ روانشناسی محیط که نحوه اثر گذاشتن عناصر معماری بومی قرارگاههای رفتاری اجتماعی بر روی سرزنشگی شهرهوندان، تهیه و تنظیم شده است. با توجه به نتایج تحلیل پرسشنامه که از میان ۱۰۰ نفر به طور تصادفی صورت گرفته است، نتایج زیر حاصل شده است:
- در ابتدا برای تأیید پایایی پرسشنامه، از آلفای کرونباخ استفاده شده است که نشان می‌دهد، تمام شاخص‌های این پژوهش با ضریب بالا می‌باشد که بیانگر بالا بودن میزان انسجام درونی گوییه‌ها در پرسشنامه است.
  - با توجه به جدول همبستگی این نتیجه حاصل می‌شود که عناصر معماری بومی قرارگاههای رفتاری اجتماعی گیلان همواره بر افزایش فعالیت شهرهوندان موثر است و همچنین فرضیه بعدی این پژوهش مبنی بر همبستگی میان عناصر معماری بومی در ایجاد تنوع برای شهرهوندان نیز تأیید شده و تأثیرگذارتر است. ولی فرض سوم یعنی رابطه بین عناصر معماری بومی در برابر رضایت شهرهوندان، با توجه به سطح معناداری، رابطه‌ای برقرار نیست.
  - با توجه به تحلیل عاملی، میزان تأثیرگذاری وجود عناصر معماری بومی در قرارگاههای رفتاری اجتماعی تأیید شده و در این بین وجود فضاهای مذهبی بر میزان سرزنشگی شهرهوندان تأثیرگذارتر است.
  - عوامل مهم که بیشترین نقش را در تبیین واریانس داده‌ها دارند، تأثیر ۸۵ درصد واریانس امتیازات متغیر «وجود تزیینات و متریال بومی و وجود بازار» واریانس عامل مشترک است.
- ## منابع و مأخذ
- آستین فشن، پروانه و هزارجریبی، جعفر (۱۳۸۸) بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۰، شماره ۱، ص ۱۱۹.
- آلپاگونولو، آدریانو (۱۳۸۴) معماری بومی: ت: علیمحمد سادات افسر، تهران: مؤسسه علمی و

میرهن شفیعی، نیکروز، (۱۳۹۰) معماری برخی از خانه‌های تاریخی گیلان، نشر فرهنگ ایلیا، رشت.
مطلوبی، قاسم (۱۳۸۰) روانشناسی محیطی دانشی نو در خدمت معماری و طراحی شهری. فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۳.

ملگونف، گریگوری، (۱۳۷۶) کرانه‌های جنوبی دریای خزر، ترجمه دکتر امیر هوشنگ امینی، کتاب سرا، تهران.

نوایی، عبدالحسین، کسری، نیلوفر (۱۳۷۷) اسناد میرزا عبدالوهاب خان آصفالدوله، چاپ و نشر نظر، تهران.

نوزاد، رضا، (۱۳۸۸) گیلان در وقایع اتفاقیه، فرهنگ ایلیا، رشت.

Center, David V.(1977). The Psychology of place, London: Architectural Press.24

Landry, Charles, (2000). Urban vitality: A New source of Urban Competitiveness, Prince Claus Fund Journal, ARCHIS issue 'Urban Vitality/Urban Heroes.

Paumier, Cy. (2007) Creating a Vibrant City Center (ULI) Urban Land Institute.Washington. D.C Gehl, John, (1987). "Life Between Buildings", Van Nostrand Reinhold press.

Carmona, M.and Heath,T and .Oc,T. and Tiesdell,S. (2006). Public Place – Urban Spaces, London, Architectural Press.

Jacobs, J. (1961). The death and lifeof great American cities, New York, Vintage Press.

Cowan, R. (2005). The Dictionary of great American cities, New York, Vintage Press.

Lynch, P. (1960). The image of the city, MIT press, Cambrige.

Paumier, C.Y. (2007). CREATING A Vibrant City Center, Washington, (ULI) Urban Land Institute.

Schiller,R. (1994). Vitality and Viability: challenge to the Town Center, International. Journal of Retail & Distribution Management.

Timmer, v.and Seymoat,N. The Livable City: The World Urban Forum 2006,VancouverWorking Group Discussion Paper, 2005.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۸۴